

Regeringskansliet
Arbetsmarknadsdepartementet
och sändlista

Ert tjänsteställe, handläggare

Ert datum

Er beteckning

Vårt tjänsteställe, handläggare

Vårt föregående datum

Vår föregående beteckning

Försvarsjurist Anders Enqvist
Tel: 08-7887586

Yttrande över betänkande "Visselblåsare" (SOU 2014:31)

Arbetsmarknadsdepartementet har berett Försvarsmakten (FM) tillfälle att lämna synpunkter på betänkandet "Visselblåsare" – Stärkt skydd för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden, (SOU 2014:31).

Allmänt

Förslagen om en särskild reglering till skydd för individer som slår larm vid allvarliga missförhållanden är i sig lovvärda.

FM konstaterar inledningsvis att myndigheten i relativt liten mån berörs av den problematik som förslagen avser att lösa. Den 1 januari 2013 skedde stora förändringar i FM gällande dess inköps- och upphandlingsverksamhet då verksamheten till övervägande del övergick till Försvarets Materielverk (FMV). FM ska således anlita FMV vid upphandling av entreprenader, varor och tjänster. Tidigare skedde stora delar av denna inköps- och upphandlingsverksamhet internt inom FM. FM har dock kvar viss avroparverksamhet men denna verksamhet funktionsstyrts av FMV.

I det praktiska livet handlar dessa frågor hela tiden om avvägningar: Öppenhet för larm om sådant som bör ändras kontra sekretess för den som larmar; frågor om etik kontra regelstyrning; frågor huruvida behovet av en särskild ordning för att följa upp larm motiverar kostnaden för att införa och vidmakthålla den; inom den statliga sidan avvägningen mellan medlarfrihet och arbetsgivarens intresse av att fånga upp larm och hantera dem internt. Från arbetsgivarhåll har man i den allmänna debatten framfört, att de nuvarande reglerna och Arbetsdomstolens praxis redan ger ett tillräckligt skydd för arbetstagare som slår larm. Försvarsmakten delar uppfattningen, att befintliga regler torde ge ett tillräckligt skydd. För det

(AE)

fall att särskild lagstiftning anses motiverad har Försvarsmakten ändå vissa synpunkter på de förslag som har lagts fram.

Reglernas placering

Inom det norska försvaret har man, sedan en tid, interna regler för hur man ska hantera "varsling" om "kritikkverdige forhold" inom den norska försvarsmakten. På fråga uppger man att man har positiva erfarenheter av dessa regler. Tyngdpunkten har dock närmast legat inom arbetsmiljöområdet snarare än att handla om direkta missförhållanden av det slag som de nu föreslagna reglerna är avsedda att fånga upp.

Försvarsmakten menar att den kan finnas en risk för att själva placeringen av de föreslagna reglerna leder tanken fel på så sätt att man inte får fokus på den typ av missförhållanden som utredningen vill stävja.

Otydliga regler vid externa larm

För att de föreslagna skyddsreglerna ska få avsedd effekt, är det en nödvändig förutsättning att bestämmelserna är tydliga och lättillämpade. Försvarsmakten ifrågasätter om den som överväger ett *externt larm* om något allvarligt missförhållande verkligen finner dessa regler vara så klara och lättillämpade, som utredarna avser. Personen behöver göra ett antal bedömningar; det ska vara fråga om allvarliga missförhållanden och man ska ha fog för uppfattningen att de sakförhållanden som man avser att slå larm om är riktiga. Som förslaget är utformat finns det t o m en risk för att det motverkar yttrandefriheten i det att man (i normalfallet) måste slå larm internt först, innan man slår larm externt, för att få det föreslagna skyddet.

Interna larm

Även vid *internt larm* ska det vara fråga om allvarliga missförhållanden även om det inte ställs krav på något kunskapsunderlag om att man ska ha fog för uppfattningen att uppgifterna som larmet avser är riktiga. Försvarsmakten ser inga tillämpningssvårigheter när det gäller de interna larmen. När det gäller den föreslagna möjligheten att larma även till den kollektivavtalsbärande fackföreningen kan man eventuellt befara, att möjligheten att slå larm internt kan användas som ett led i det fackliga arbetet snarare än för att påtala missförhållanden i arbetsgivarens verksamhet.

Dispositiviteten kontra skyddsaspekten

Utredningen är inte helt tydlig med vad som är avsikten med förslaget. De föreslagna reglerna uttrycker ett syfte att skydda den som slår larm. Samtidigt finns det många formuleringar i utredningen som närmast talar för att syftet är att, genom detta skydd, främja yttrandefriheten, "varslingskulturen" och arbetstagarnas beredvillighet att slå larm. De föreslagna reglerna sägs

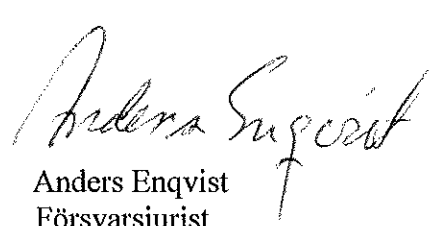
syfta till att ”i förlängningen förstärka förtroendet för branscher som i dag är särskilt utsatta för misstankar om oegentligheter”, sid 215. Förslaget vill motverka att ”arbetstagare som iakttagit missförhållanden i arbetsgivarens verksamhet avstår från att slå larm på grund av rädsla”, samma sida. Det synes finnas en önskan om att arbetstagarna ska ha en övervakande funktion, som inte tillräckligt har lyfts fram och diskuterats vare sig i utredningen eller i den allmänna debatten. Om syftet är att införa rena skyddsbestämmelser bör de inte, som föreslagits, kunna modifieras genom kollektivavtal. Möjligheten att på detta sätt införa undantag och förändringar urholkar skyddet och bidrar till en allmän osäkerhet om vad reglerna egentligen innebär. Försvarsmakten menar att denna möjlighet bör strykas.

Bestut

Detta yttrande har beslutats av chefsjurist Carin Bratt efter föredragning av försvarsjurist Anders Enqvist.

Carin Bratt

Chef för juridiska staben

Anders Enqvist
Försvarsjurist

Sändlista

Regeringskansliet, Arbetsmarknadsdepartementet

Som orientering

Regeringskansliet, Försvarsdepartementet

Inom HKV

GD

PROD

LEDS

INFOS

JURS